

INTERVIEW

Armand Serpenti

Iedereen die weleens met een bandje de oefenruimte induikt om te jammen kent ze, de magische momenten waarop zich een prachtig idee uit het geluidskluwen losmaakt en alles op zijn plaats valt. Het vangen van die vluchtige momenten, die spontaniteit en directe energie, ligt bij basklarinettist en jazzcomponist Tobias Klein aan de basis van zijn werken.

Elk jaar mag een jonge, veelbelovende jazzcomponist nieuw eigen werk uitvoeren op North Sea Jazz. Dit jaar is de opdracht verstrekt aan Klein. Wekenlang probeerde hij met zijn musici ideeën uit voor zijn compositieopdracht. Nou ja, opdracht klinkt wat dwingend, de componist is immers helemaal vrij bij de invulling ervan. En ook het woord compositie dekt niet helemaal de lading, want een jazzcomponist laat per definitie ruimte voor improvisatie. Zeker iemand als Klein, een van de drijvende krachten achter het eigenwijze improvisatiecollectief en cd-label Trytone.

De in Duitsland opgegroeide Klein komt begin jaren negentig naar Nederland om in Amsterdam op het conservatorium jazzsaxofoon en klassiek basklarinet te studeren. Bedreven in genre-overschrijdende experimenten, blijft hij in de hoofdstad wonen en richt hij in 1998 samen met gelijkgestemde geesten Trytone op. Hun uitgangspunt is muziek te promoten die buiten alle kaders valt. Van een organisatie met een sterke hang naar de Amsterdamse improvisatiescene ontwikkelt Trytone zich tot een Europees platform voor improviserende eclecticici. De musici hanteren een breed idioom uit jazz, rock, hedendaags gecomponeerd repertoire, wereld- en elektronische muziek. Muziek dus die veel gedaantes kan aannemen en waarvoor – gelukkig maar – geen naam bestaat.

In het hemelbrede aanbod op North Sea Jazz speelden notenmixers als die van Trytone en verwante musici lange tijd in de marge. Inmiddels plaatst de organisatie ze pontificaal in de programmering. Zo mocht de New Yorkse undergroundsaxofonist en -componist John Zorn zich vorig jaar 'artist in residence' noemen, een prominente rol op het festival die dit jaar te beurt valt aan freejazzpionier Ornette Coleman. En nu staat ook het Trytone-geluid in de spotlight.

Een gelegenheidsproject wil Klein er beslist niet van maken. „Ik kom met een ensemble dat ook na North Sea Jazz blijft bestaan, net als de muziek die we er gaan spelen.” Daartoe kiest Klein zijn vorig jaar opgerichte trio Lackritz, met gitarist Raphael Vanoli en zangeres Kristina Fuchs. „Die vullen elkaar prachtig aan”, vertelt Klein enthousiast. „Raphael is continu op zoek naar de mooiste klanken, terwijl Kristina juist spontaan iets prachtigs uit haar mouw schudt. De menselijke stem fascineert mij. Als geen ander 'instrument' vinden vocalen een directe weg naar de luisteraar. Een goede vocalist – vooral wanneer

Klein speelt zowel basklarinet als contrabassklarinet.

FOTO CEES VAN DE VEN

Het publiek in de houdgreep

die net als Kristina teksten zingt – kan je binnen een paar seconden pakken en niet meer loslaten.”

Klein vat de luisteraar graag in een houdgreep, onder meer door te spelen met tijdsbeleving. „In het werk dat we tijdens North Sea Jazz laten horen, suggereren we af en toe een rem op de voortschrijdende beweging van de muziek. Dan lijkt het of je in een draaikolk terecht komt waaruit geen ontsnappen mogelijk is. Plots laten we je vrij en trakteren je op een melodieuze liedje. Door het contrast beklijft dat extra.”

De muziek die Klein schreef, zit vol contrasten. Omdat het trio zonder bas en drums speelt, blijft het klankbeeld open, ontstaat er ruimte tussen de stemmen die zich daardoor scherp aftekenen. Dat effect versterken de bandleiden met elektronica. „Er zitten veel lyrische passages in de muziek”, stelt Klein. „Als je daar heel abstracte, elektronische klanktexturen onder zet, creëer je tegenstellingen die de melodieën er krachtig doen uitknallen.”

Naast basklarinet speelt Klein in Lackritz contrabassklarinet. „Die kan zo laag klinken dat je hem eerder voelt dan hoort, net als een zware motor. Wat je hoort zijn slechts ritmisch pulserende lijnen. Die kun je goed mengen met de elektronica. Het mooie van die lage instrumenten is dat ze een rijk boventonen-spectrum hebben. Dat bepaalt de klankkleur, een ander belangrijk gegeven in onze muziek.”

De gelaagdheid van de muziek, haar verrassende karakter en de continue zoektocht naar mooie en bizarre klankkleuren komt ludiek tot uiting in het bandlogo. De letters Lackritz staan getekend in Engelse drop met zijn kleuren en laagjes. „Lackritz, maar dan zonder c, is Duits voor drop”, weet Klein. „Die kan zoet smaken of zout, is hard van buiten en zacht van binnen of omgekeerd. Een begoocheling van de zintuigen.”

De compositieopdracht van Tobias Klein klinkt vrijdag 9 juli om 17.00 uur in de Yenisei-zaal.